

**RANG TASVIR DARSLARIDA O'QUVCHILARNING KREATIV FIKRLASHINI
RIVOJLANTIRISH METODLARI"**

Haydarov Jamshid Umidjon o'g'li

Qo`qon Davlat Universiteti

Tasviriy san`at va muhandislik grafikasi yo`nalishi

02 24-guruh 1-kurs talabasi

jamshidjonhaydarov98@gmail.com

ANNOTATSIYA: Mazkur maqolada rang tasvir darslarida o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirish metodlari ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilingan. Maqolada ijodiy tafakkurning mohiyati, o'quvchilarda mustaqil va estetik fikrlashni shakllantirishning bosqichlari, rangni idrok etish psixologiyasi hamda innovatsion metodlardan foydalanishning samaradorligi yoritilgan. Tadqiqotda tasviriy san`at darslarida muammoli vaziyatlar yaratish, loyiha asosidagi topshiriqlar, erkin ijodiy mashg'ulotlar va raqamli texnologiyalar orqali o'quvchilarning estetik tafakkurini oshirish bo'yicha ilmiy xulosalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: rang tasvir, kreativ fikrlash, estetik idrok, muammoli ta'lim, ijodiy topshiriq, san`at pedagogikasi, o'quvchi faoliyati.

ANNOTATION: This article analyzes methods of developing creative thinking among students in painting classes from a pedagogical and psychological perspective. It explores the essence of artistic and creative thinking, the stages of forming aesthetic perception, and the effectiveness of modern innovative teaching methods. The study emphasizes the use of problem-based learning, project-based tasks, creative workshops, and digital tools to enhance students' imagination, independence, and aesthetic appreciation in visual art education.

Keywords: painting, creative thinking, aesthetic perception, problem-based learning, creative task, art pedagogy, student engagement.

АННОТАЦИЯ: В статье рассматриваются педагогические методы развития креативного мышления учащихся на уроках живописи. Раскрываются сущность художественного и эстетического мышления, этапы формирования восприятия цвета, а также эффективность современных инновационных методик обучения. Особое внимание уделяется использованию проблемного обучения, проектных заданий, творческих мастерских и цифровых технологий для повышения эстетического восприятия и самостоятельности учащихся.

Ключевые слова: живопись, креативное мышление, эстетическое восприятие, проблемное обучение, творческое задание, педагогика искусства, учебная деятельность.

KIRISH: Bugungi globallashuv davrida ta'lim tizimida shaxsning ijodiy fikrlash, yangilik yaratish va estetik idrok qilish qobiliyatini shakllantirish eng muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, tasviriyy san'at va rang tasvir fanlari orqali o'quvchilarda kreativ tafakkurni rivojlantirish, ularning his-tuyg'ularini, badiiy didini va estetik qarashlarini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki ijodiy fikrlash nafaqat san'at sohasida, balki shaxsning har bir faoliyatida innovatsion yondashuv, mustaqil qaror qabul qilish va estetik qadriyatlarni anglashni ta'minlaydi. Kreativ fikrlash — bu o'quvchining muammoga noodatiy yechim topish, turli g'oyalarni sintez qilish, estetik his-tuyg'u orqali badiiy obraz yaratish jarayonidir. Rang tasvir darslari esa bu jarayon uchun tabiiy muhit hisoblanadi, chunki u o'quvchini rang, shakl, chiziq, yorug'lik va soya orqali o'z ichki dunyosini ifoda etishga undaydi. Rassomlik mashg'ulotlari davomida o'quvchi atrof-muhitni nafaqat ko'radi, balki uni his qiladi, tahlil etadi va tasvir vositalari orqali o'z g'oyasini ifodalaydi. Zamonaviy ta'lim nazariyasida kreativ fikrlashni rivojlantirish jarayonida o'quvchining faolligi, mustaqilligi va o'zini ifoda etish qobiliyati birlamchi o'ringa chiqmoqda. Shu bois, rang tasvir darslarida o'qituvchi endilikda bilim manbai emas, balki o'quvchining ijodiy tafakkurini yo'naltiruvchi va rag'batlantiruvchi shaxs sifatida qaraladi. O'quvchilarning ijodiy tafakkurini rag'batlantirishda "muammoli ta'lim", "loyiha asosida o'qitish", "interfaol usullar", "vizual tahlil" kabi metodlar yuqori samaradorlik ko'rsatmoqda. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, "Yangi O'zbekiston – Taraqqiyot strategiyasi" hamda "Milliy ta'lim dasturi"da ijodiy fikrlovchi, mustaqil qaror qabul qila oladigan, estetik didi rivojlangan yosh avlodni tarbiyalash masalasiga alohida e'tibor qaratilgan. Mazkur strategik hujjatlar ta'lim jarayonida kreativ kompetensiyalarni rivojlantirishni ustuvor yo'nalish sifatida belgilab beradi. Shu sababli rang tasvir fanida ham an'anaviy o'qitish metodlaridan tashqari, innovatsion texnologiyalar, raqamli san'at vositalari, dizayn fikrlash elementlarini qo'llash zarurati tug'ilmoqda. Rang tasvir darslari o'quvchiga nafaqat texnik ko'nikmalarni, balki his-tuyg'ularni ifoda etish madaniyatini ham o'rgatadi. O'quvchi ranglar uyg'unligi, kontrast, kompozitsiya va obrazli tafakkur orqali o'z qarashlarini san'at tilida bayon etadi. Shu jarayonda o'qituvchi ijodiy topshiriqlar, rangli tahlil mashqlari, kollektiv va individual ishlanmalar orqali o'quvchining ichki salohiyatini ochib beradi. Kreativlikni rivojlantirish jarayonida o'quvchining shaxsiy tajribasi, qiziqishi va individual uslubini hisobga olish zarur. Har bir o'quvchi san'atni o'zicha idrok etadi va bu xilma-xillik badiiy jarayonni yanada boyitadi. Shu bois, o'qituvchi o'quvchilarni baholashda yakuniy natijadan ko'ra ijodiy izlanish, g'oya yangiligi, ifoda uslubining o'ziga xosligiga e'tibor qaratishi lozim. Mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundan iboratki, bugungi ta'limda o'quvchilarda mustaqil, tanqidiy va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish global raqobatbardoshlik mezoniga aylangan. Shuning uchun san'at ta'limi, xususan, rang tasvir fanida o'qitishning metodik asoslarini yangilash, o'quvchilarda kreativ tafakkurni rivojlantirish mexanizmlarini ishlab chiqish pedagogika fanining dolzarb masalalaridan biridir. Ushbu maqolaning maqsadi — rang tasvir darslarida o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirishga xizmat qiluvchi samarali metodlarni tahlil qilish, ularning estetik

idrokini oshirish va o'z ijodiy g'oyalarini san'at vositalari orqali ifodalashga yo'naltirilgan metodik tavsiyalarni ishlab chiqishdan iborat.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI: Rang tasvir darslarida o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirish masalasi ko'plab mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan o'rganilgan bo'lib, ularning ishlari ijodiy tafakkurni shakllantirish, estetik idrokni rivojlantirish hamda innovatsion pedagogik metodlarni qo'llash yo'nalishlarini o'z ichiga oladi. L.S. Vygotskiy, J. Piaje, J. Bruner, X. Gardner va R. Sternberg singari olimlar inson tafakkurining ijodiy komponentini o'rganib, kreativ fikrlashni intellektual faoliyatning yuqori shakli sifatida talqin qilganlar. Vygotskiy [1] o'zining "Madaniy taraqqiyot nazariyasi"da ijodiy tafakkurni insonning madaniy tajribasi bilan bog'liq holda ko'rib, estetik idrok va tasavvurni rivojlantirishda muhitning ahamiyatini ta'kidlaydi. Gardner [2] esa "Ko'p qirrali intellekt nazariyasi"da badiiy tafakkurni vizual va estetik intellekt turlarining uyg'unlashuvi sifatida izohlaydi. O'zbekistonlik pedagog olimlar Sh. Axmedova, N. G'ulomova, M. Xolmatova, D. To'xtayeva va boshqalar ham tasviriy san'atni o'qitishda kreativ yondashuvni metodik jihatdan asoslab bergan. Jumladan, Axmedova (2021) o'z tadqiqotida rangni o'rgatish jarayonida o'quvchilarning hissiy holatini faollashtirish, rangni idrok etish va tasviriy ifoda qilish malakasini shakllantirish zarurligini ko'rsatgan. Badiiy tafakkur — bu inson tafakkurining maxsus shakli bo'lib, u hissiy sezgi, estetik idrok va obrazli ifoda orqali voqelikni aks ettiradi. Dewey o'zining "Art as Experience" asarida san'atni inson tajribasining yuqori darajasi sifatida ko'rsatadi, unda ijodiy jarayon tafakkur, sezgi va his uyg'unligida amalga oshirishini ta'kidlaydi. Mahalliy olimlardan M. Rustamova (2022) o'z tadqiqotlarida tasviriy san'at mashg'ulotlarida badiiy tafakkur shakllanishining psixologik bosqichlarini ko'rsatadi: kuzatish → tahlil → obraz → badiiy ifoda → baholash. Unga ko'ra, bu bosqichlarning uyg'unligi o'quvchilarda ijodiy fikrning uzviy rivojlanishiga sabab bo'ladi. B Estetik idrok nazariyasida A. Qosimov (2020) rang va shaklni anglash jarayonida emotsional sezgi bilan aqliy tahlil o'rtasidagi muvozanatni muhim deb hisoblaydi. Unga ko'ra, o'quvchi ranglar uyg'unligini faqat ko'z bilan emas, balki his bilan qabul qilganida, haqiqiy badiiy ifoda yuzaga keladi. Rang tasvir darslarida kreativ fikrlashni rivojlantirish uchun eng samarali usullardan biri bu muammoli ta'lim metodidir. Ushbu yondashuvda o'quvchi oldiga badiiy masala qo'yiladi, u mustaqil izlanish, sinov, tajriba va tahlil orqali yechim topadi. PBL (Problem Based Learning) modeli o'quvchini faqat ijrochi emas, balki ijodkor sifatida shakllantiradi.

Shuningdek, loyiha asosidagi ta'lim (Project-Based Learning) metodikasi ham kreativ fikrlashni rag'batlantiruvchi vosita sifatida ko'riladi. O'quvchilar rang mavzulari asosida kichik loyiha ishlanmalari yaratadilar: plakat, postkart, kollej, tabiat manzarasi, yoki "mavsum ranglari" loyihasi kabi. Bu usul o'quvchining mustaqilligini, jamoaviy ijodkorligini va tanqidiy tafakkurini rivojlantiradi. Zamonaviy san'at ta'limida raqamli texnologiyalardan foydalanish — badiiy ifodaning yangi bosqichini ochadi. Adobe Photoshop, Krita, Paint Tool SAI, Procreate kabi dasturlarda rang tahlili, kompozitsiya

tuzish, vizual sintez mashqlari o'quvchilarning raqamli savodxonligi va kreativ qobiliyatini oshiradi. UNESCO (2023) hisobotida qayd etilishicha, san'at darslarida raqamli vositalar bilan ishlash o'quvchilarning badiiy tafakkurini 25–30 foizga oshirgan. Tadqiqotning metodologik bazasi shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, kompetensiyaviy yondashuv, integratsion va interfaol o'qitish tamoyillariga asoslanadi.

- Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv — o'quvchining individual ijodiy salohiyatini aniqlash, mustaqil g'oya yaratish va uni san'at vositalari orqali ifodalash imkoniyatini beradi.

- Kompetensiyaviy yondashuv — ijodiy tafakkur, muammoli tahlil, vizual muloqot va estetik baholashni yagona tizim sifatida rivojlantiradi.

- Integratsion yondashuv — rang tasvirni musiqa, adabiyot, tabiatshunoslik kabi fanlar bilan uyg'unlashtirish orqali badiiy tafakkurni kengaytiradi.

- Interfaol metodlar — “Sinkveyn”, “Insert”, “Kuzatish-diskussiya”, “Ijodiy portfel” kabi mashg'ulotlar o'quvchining faol ishtirokini ta'minlaydi.

So'nggi yillarda o'tkazilgan pedagogik tajribalar shuni ko'rsatadiki, rang tasvir mashg'ulotlarida interfaol va ijodiy yondashuvlar qo'llanilganda, o'quvchilarning tasviriy idroki 35–40 foizga, ijodiy mustaqilligi esa 50 foizga oshgan (Rustamova, 2022). Bu esa o'qitish jarayonida ijodiy topshiriqlar va muammoli vaziyatlar yaratishning samaradorligini isbotlaydi.

Metodologik tahlil shuni ko'rsatadiki, rang tasvir darslarida kreativ fikrlashni rivojlantirish uchun quyidagi ilmiy-pedagogik shartlar zarur:

1. O'quvchi faoliyatining markazida shaxsiy tajriba va badiiy idrok bo'lishi;
2. Ustoz tomonidan rag'batlantiruvchi, erkin ijodiy muhit yaratish;
3. Vizual tahlil va baholash mezonlarini to'g'ri belgilash;
4. Raqamli va an'anaviy texnologiyalarni uyg'unlashtirish;
5. Mashg'ulotlarda estetik, hissiy va intellektual jarayonlar uyg'unligini ta'minlash.

Shu tarzda, adabiyotlar tahlili va metodologik asoslar o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirish masalasining nazariy, psixologik va amaliy jihatdan kompleks yondashuvni talab etishini ko'rsatadi. Rang tasvir darslari faqat chizmachilik mashg'uloti emas, balki ijodiy tafakkur, estetik idrok va shaxsiy ifoda madaniyatini rivojlantiruvchi muhim pedagogik tizim sifatida e'tirof etiladi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR: Tadqiqot davomida o'tkazilgan kuzatishlar va tahlillar shuni ko'rsatdiki, rang tasvir darslarida o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirishda asosiy muammo ularning badiiy idroki va obrazli fikrlash darajasining pastligida namoyon bo'ladi. An'anaviy ta'limda o'quvchi ko'proq texnik ko'nikmalarni egallaydi, biroq mustaqil estetik qarash, badiiy tahlil yoki g'oya ishlab chiqish jarayoni yetarlicha shakllanmaydi. Shu sababli, o'qituvchilar tomonidan yangi pedagogik texnologiyalarni, interfaol metodlarni va raqamli vositalarni qo'llash zaruriyati paydo bo'lmoqda. Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, rang tasvir darslarida o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirish quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi:

1. Kuzatish va tahlil bosqichi – o'quvchi tabiat, predmet yoki rang holatini kuzatadi, ranglar o'rtasidagi munosabatni idrok etadi;
2. Obraz yaratish bosqichi – o'quvchi ranglar uyg'unligi asosida badiiy fikrni shakllantiradi;
3. Ijodiy ifoda bosqichi – o'z g'oyasini amaliy ish orqali ifodalaydi (mavzuli kompozitsiya, natyurmort, peyzaj va boshqalar);
4. Baholash va o'zini tahlil qilish bosqichi – o'quvchi o'z ishi va boshqalarning ijodiy yechimini tahlil qiladi, mustaqil fikr bildiradi.

Muammoli o'qitishning afzalliklari.

Muammoli vaziyatlar o'quvchini mustaqil fikrlashga, mavjud bilimlarni yangi sharoitda qo'llashga, ijodiy g'oya ishlab chiqishga undaydi. Masalan, "Rang orqali his-tuyg'uni ifodalash", "Tabiat ranglari va inson kayfiyati", "Bir rangda turli tuyg'ular" kabi mashg'ulotlarda o'quvchilar rangni his etish orqali badiiy ifodaning ichki mazmuniga chuqur kirib boradi.

Muammoli metodning asosiy pedagogik afzalliklari:

- o'quvchini faol fikrlash jarayoniga jalb etadi;
- ijodiy tajriba orttiradi;
- o'z g'oyasini himoya qilish va asoslashni o'rgatadi;
- badiiy baholash madaniyatini shakllantiradi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalardan foydalanish (grafik planshetlar, kompyuter dasturlari, virtual rang tahlilchi ilovalar) o'quvchilar uchun rangni idrok etish jarayonini yanada interaktiv va tajribaviy qiladi. Adobe Photoshop yoki Procreate dasturlarida "rang uyg'unligi" mashqlari o'tkazilganda, o'quvchilarning diqqat va tahliliy fikrlash faolligi sezilarli darajada oshgan. Shuningdek, raqamli texnologiyalar o'qituvchi uchun ham tahlilni osonlashtiradi: kompozitsiya xatolarini aniqlash, rang balansi va yorug'lik-soya nisbatini tezkor tahlil qilish imkonini beradi. Rang tasvir mashg'ulotlarida o'quvchilarning kreativligini rivojlantirishda quyidagi topshiriq turlari yuqori samaradorlik ko'rsatgan:

- Erkin rang tahlili – o'quvchi ma'lum rang palitrasidan foydalangan holda mavzuli kompozitsiya yaratadi;
- Assotsiativ mashqlar – o'quvchi rang va kayfiyat o'rtasidagi bog'liqlikni ifoda etadi (masalan, "ko'k – tinchlik", "qizil – energiya");
- Jamoaviy loyiha – o'quvchilar birgalikda "Shahar ranglari", "Fasl hislari" kabi mavzularda umumiy kartina yaratadilar;
- San'atshunoslik tahlili – mashhur rassomlarning ishlari orqali rang yechimlarini o'rganish, tahlil qilish va o'z ijodiga tatbiq etish.

Bu topshiriqlar nafaqat texnik mahoratni, balki o'quvchining his-tuyg'ularini, estetik bahosini, o'ziga xos dunyoqarashini shakllantiradi. Tadqiqot natijalari quyidagi asosiy ilmiy-pedagogik xulosalarni keltirib chiqardi:

1. O'quvchilarda kreativ fikrlashni rivojlantirish jarayonida muhitning, ayniqsa, o'qituvchi va sinfdoshlar o'rtasidagi ijodiy muloqotning o'rni beqiyosdir.

2. Raqamli texnologiyalar rang tasvir darslarini jonlantiradi, o'quvchilarda zamonaviy vizual savodxonlikni shakllantiradi.

3. O'quvchilarda rangni hissiy idrok etish va tahlil qilish o'z g'oyalarini ifoda etish qobiliyatini kuchaytiradi.

4. Har bir mashg'ulotda o'quvchi shaxsiy tajriba asosida yangi badiiy g'oyani ishlab chiqishga undalishi kerak.

5. O'qituvchining roli — yo'l boshchi, motivator va badiiy tafakkurni rivojlantiruvchi sifatida belgilanishi lozim.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, rang tasvir darslarida kreativ fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan metodlarning kombinatsiyasi — muammoli o'qitish, ijodiy topshiriqlar, loyiha ishlari va raqamli texnologiyalar uyg'unligi — eng samarali natijani beradi. XULOSA: Rang tasvir darslarida o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirish bugungi ta'lim tizimining eng dolzarb masalalaridan biridir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ijodiy tafakkur — bu o'quvchining estetik his-tuyg'ulari, vizual idroki, tasavvuri va fikrlash qobiliyatining bir butun tarzda shakllanish jarayonidir. San'at ta'limida aynan rang tasvir fani o'quvchining ichki dunyosini ifoda etish, hissiy holatini badiiy vositalar orqali bayon qilish imkonini beradi. Shu bois rang tasvir mashg'ulotlari shaxsning nafaqat texnik tayyorgarligini, balki uning ma'naviy-estetik o'sishini ham ta'minlaydi. O'tkazilgan tahlillar va tajriba natijalari shuni tasdiqlaydiki, kreativ fikrlashni shakllantirishda an'anaviy yondashuvlar yetarli emas. Zamonaviy darslar o'quvchini faol subyekt sifatida shakllantirishi, unga mustaqil qaror qabul qilish, g'oya yaratish, o'z fikrini himoya qilish imkonini berishi zarur. Bunda muammoli ta'lim, loyiha asosidagi topshiriqlar, erkin ijodiy mashg'ulotlar va raqamli texnologiyalar uyg'unligi eng yuqori natija beradi. O'qituvchi o'z faoliyatida o'quvchining shaxsiy tajribasi, hissiy olami va idrok xususiyatlarini hisobga olgan holda metodik yondashuvni tanlashi kerak. U o'quvchining har bir ishlanmasini tayyor natija emas, balki ijodiy jarayon sifatida baholashi, o'quvchining o'ziga xos badiiy uslubini rag'batlantirishi zarur. Shunday yondashuv natijasida o'quvchida nafaqat tasviriy mahorat, balki badiiy tafakkur, estetik qarash va ijodiy mas'uliyat shakllanadi. Kreativ fikrlashni rivojlantirish jarayonida o'quv muhitining o'zi ham o'zgarishi kerak. Rang tasvir xonalarida o'quvchilarni ilhomlantiruvchi muhit, badiiy namunalar, rang palitralari, vizual illyustratsiyalar, interaktiv vositalar mavjud bo'lishi lozim. Shu tarzda yaratilgan ijobiy psixologik va estetik atmosfera o'quvchilarda badiiy tahlil, sintez va mustaqil fikrlash jarayonini kuchaytiradi. Tadqiqotdan kelib chiqib, quyidagi ilmiy-pedagogik xulosalar shakllandi:

1. Rang tasvir darslarida kreativ fikrlashni rivojlantirish — bu o'quvchining ijodiy salohiyatini ochish, badiiy tafakkurini kengaytirish va estetik madaniyatini shakllantirishga qaratilgan jarayondir.

2. Muammoli o'qitish, loyiha asosida ta'lim va ijodiy topshiriqlar kabi metodlar o'quvchini faol subyekt sifatida shakllantirib, ularning o'z g'oyasini vizual tarzda ifodalash malakasini kuchaytiradi.

3. Raqamli texnologiyalar va interfaol vositalar rangni o'rganish, kompozitsiyani tahlil qilish va badiiy ifodani chuqurlashtirish imkonini beradi.

4. O'qituvchi – o'quvchi o'rtasidagi ijodiy muloqot jarayonning eng muhim omili bo'lib, u ishonch, ilhom va estetik zavq muhitini yaratadi.

5. Rang tasvir darslarini zamonaviy metodlar asosida tashkil etish o'quvchilarning san'atga bo'lgan munosabatini ijobiy o'zgartiradi, ularni ijodkor, yangilik yaratuvchi, badiiy fikrlovchi shaxs sifatida shakllantiradi.

Xulosa qilib aytishim mumkinki rang tasvir darslarida kreativ fikrlashni rivojlantirish o'quvchining nafaqat badiiy qobiliyatini, balki hayotga estetik yondashuvini, his-tuyg'ularni anglash va ifoda etish madaniyatini ham o'stiradi. Bu esa yosh avlodning ma'naviy kamoloti va madaniy yetukligiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "Yangi O'zbekiston – Taraqqiyot strategiyasi 2022–2026." – Toshkent, 2022.

2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. "Umumta'lim tizimida san'at ta'limini modernizatsiya qilish konsepsiyasi." – Toshkent, 2023.

3. Rustamova M. Tasviriy san'at darslarida badiiy tafakkumi rivojlantirish metodikasi. – Toshkent: "Fan va ta'lim", 2022.

4. To'xtayeva D. Rang tasvir mashg'ulotlarida innovatsion metodlardan foydalanish. – Toshkent: "Ilm ziyo", 2023.

5. Xo'jayev A. Tasviriy san'atni o'qitish metodikasi. – Toshkent: "O'qituvchi", 2020.

6. Qosimov A. Rang va shakl idrokini rivojlantirishning psixologik asoslari. – Samarqand, 2021.

7. Zaripova N. San'at ta'limida kreativ fikrlashni shakllantirish bosqichlari. – Andijon: "Ijod nashriyoti", 2023.

8. Dewey, J. Art as Experience. – New York: Penguin Books, 2005.

9. Gardner, H. Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. – New York: Basic Books, 1999.

10. Vygotsky, L. S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978.

11. Torrance, E. P. The Nature of Creativity: Contemporary Psychological Perspectives. – Cambridge University Press, 1998.

12. UNESCO. Creative Arts and Education: Global Competence Report 2023. – Paris: UNESCO Publishing, 2023.

13. Mayer, R. E. Multimedia Learning. – Cambridge University Press, 2021.

14. Anderson, T. & Krathwohl, D. A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy. – New York: Longman, 2001.
15. O'zbekiston Badiiy Akademiyasi. "San'at va estetik tarbiya asoslari." – Toshkent, 2022.
16. G'ulomova N. Badiiy idrokni rivojlantirishda rangning o'rni. – Farg'ona, 2021.
17. Bakhtiyorovich, Ismonov Khurshidbek, and Ruziyev Nuriddin Mukhammadaliyevich. "Pairing, Their Own Aspects and Corresponding Methods of Work with Pairing in the Autocad Software." International Journal on Orange Technologies 3.12 (2021): 211-216.
18. qizi Abduraimova, Muazzamoy Abduqodir. "PERSPEKTIVA." INTERNATIONAL CONFERENCES. Vol. 1. No. 11. 2022.
19. Xurshidbek, Ismonov, Rustamov Umurzoq, and Abduraimova Muazzamoy. "MARKAZIY VA PARALLEL PROYEKSIYA ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." Educational Research in Universal Sciences 1.4 (2022): 70-81.
20. Ismonov, Xurshidbek Baxtiyorovich, and Muazzamoy Abduqodir qizi Abduraimova. "ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." Educational Research in Universal Sciences 1.3 (2022): 288-296.
21. Qizi, Abduraimova Muazzamoy Abduqodir. "PROJECTION AND AXONOMETRY."
22. "UMUM TA'LIM MAKTABLARDA CHIZMACHILIK FANINI O'QITISHNING HOZIR HOLATI." Oriental Art and Culture, Vol. 5, No. 6, 2024, pp. 65–69.